

Retouradres: Strawinskylaan 1779, 1077 XX Amsterdam

Mevrouw I. van Engelshoven
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Datum 13 maart 2020
Kenmerk Niet van toepassing
Behandeld door

Bijlage Analyse aanvragen BIS 2021-2024

Onderwerp Reflectie aanvragen Basisinfrastructuur (BIS) 2021-2024 Metropoolregio Amsterdam

Hooggeachte mevrouw Van Engelshoven,

Met genoegen bieden wij u hierbij mede namens onze collega-bestuurders Kunst, Cultuur & Erfgoed in de Metropoolregio Amsterdam onze reflectie aan op de aanvragen uit onze cultuurregio voor de Basisinfrastructuur (BIS) 2021-2024. Wij verzoeken u deze reflectie tot u te nemen en de Raad voor Cultuur te vragen deze te betrekken bij de beoordeling van de aanvragen in het kader van de BIS 2021-2024.

In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) werken zeven deelregio's samen, onder meer op het gebied van economische ontwikkeling, infrastructuur en mobiliteit, en kunst, cultuur en erfgoed. Het gaat hierbij om de deelregio's Almere-Lelystad (Flevoland), Gooi en Vecht, Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland, de IJmond, Zaanstreek-Waterland en Amsterdam. Voor de goede orde merken we op dat Flevoland ook zelfstandig een regioprofiel heeft opgesteld, waarvan de deelregio Almere-Lelystad deel uitmaakt.

Concentratie van cultuurkracht

In 2018 hebben wij op uw uitnodiging een profiel voor onze regio opgesteld, met als titel *Meer dan de delen*.¹ Daarbij hebben wij in gezamenlijkheid gekozen voor een breed perspectief: dat van de Metropoolregio Amsterdam, een sterk verstedelijkt gebied met een inwonersaantal dat in 2020 voor het eerst boven de 2,5 miljoen komt. Daarbij heeft dit gebied een grote aantrekkingskracht op bezoekers uit binnen- en buitenland (ruim 20 miljoen bezoekers in 2019, waarvan meer dan de helft afkomstig is uit de rest van Nederland).

¹ Het MRA programma *Meer dan de delen*, Kunst, Cultuur & Erfgoed 2019-2024 is te vinden via: <https://www.metropoolregioamsterdam.nl/wp-content/uploads/2019/11/Meer-dan-de-delen-Cultuurprofiel-MRA.pdf>

De MRA kent een hoge concentratie van lokale, regionale, nationale en internationale culturele voorzieningen, instellingen, kunstenaars en makers. Hierbij werkt vooral de deelregio Amsterdam als een landelijke en internationale magneet en katalysator voor de ontwikkeling van de culturele sector. Het is dan ook logisch dat u vanuit onze regio een groot aantal aanvragen voor structurele rijksfinanciering binnen de BIS 2021-2024 hebt ontvangen.

Veel van de instellingen in onze cultuurregio manifesteren zich landelijk en internationaal (*Meer dan de delen*, p. 56-57, p. 60-61). Daarnaast hebben (niet alleen BIS-gefinancierde) culturele instellingen uit andere delen van het land baat bij de podia en presentatieplekken in de MRA. Hier bedienen zij een belangrijk deel van hun publiek. Onze sterk ontwikkelde infrastructuur van podia, musea, festivals en andere presentatieplekken hangt nauw samen met de aanwezigheid van voldoende publiek dat warmloopt voor diverse vormen van cultuur, en met de diversiteit van producerende instellingen die dit publiek willen bedienen. Hiermee onderscheidt de MRA zich landelijk en internationaal.

Het omvangrijke culturele ecosysteem in de MRA hangt ook samen met het commitment van de besturen in de deelregio's om te investeren in kunst, cultuur en erfgoed. Van de BIS-aanvragers voor de periode 2021-2024 wordt maar liefst 83% lokaal medegefinancierd. Deze bereidheid tot investering in kunst en cultuur laten we ook in de huidige beleidsperiode zien (*Meer dan de delen*, p. 50-51). Dit geeft aan dat u in de MRA kunt bouwen op de lokale en regionale overheden voor een gezamenlijke publieke investering in kunst en cultuur in Nederland.

Reikwijdte reflectie en inzichten

Het gaat te ver om in deze reflectiebrief alle aanvragers individueel te noemen (zie bijlage Analyse aanvragen BIS 2021-2024 Metropoolregio Amsterdam). Voor de afzonderlijke reflecties hebben we gebruikgemaakt van het formulier en de handreiking. De formulieren worden aangeboden aan de Raad voor Cultuur. In deze brief richten we ons op bredere inzichten die voor het merendeel van de aanvragers uit de MRA gelden.

Binding met de eigen deelregio

De reflectie bevestigt het beeld dat naar voren kwam uit de kwalitatieve en kwantitatieve analyse in *Meer dan de delen*. Bij de aanvragen voor de BIS gaat het er in de eerste plaats om dat instellingen zich landelijk en internationaal manifesteren met artistiek belangwekkend werk en voor het publiek relevante en toegankelijke activiteiten. Alle aanvragers onderschrijven deze ambitie. De opdracht voor elke BIS-instelling om landelijk van belang te zijn, levert aan de regionale kant nieuwe inzichten op. We zien dat er sprake is van een grote mate van wederkerigheid met andere cultuurregio's, waarbij er vele verbindingen zijn met alle belangrijke Nederlandse cultuursteden (bijlage Analyse, Samenwerking binnen Nederland).

Daarnaast vertegenwoordigen vrijwel alle instellingen intrinsiek een (deel)regionaal belang, hetzij met artistieke producties of samenwerkingen met artistieke of maatschappelijke partners, hetzij met educatieprogramma's of door zich specifiek te richten op het publiek in de (deel)regio. In de aanvragen signaleren we een duidelijke trend dat instellingen zich – sterker dan tien jaar geleden – inspannen om in hun directe omgeving een rol te spelen in het maatschappelijke veld. Deze inbedding strekt zich meestal niet uit tot de hele MRA, maar heeft vooral betrekking op de eigen deelregio.

Binding met de andere deelregio's

De aanvragers zijn goed lokaal ingebed in de deelregio van de MRA waar zij gevestigd zijn. Allemaal kenmerken ze zich door een sterke nationale en internationale oriëntatie. Veel instellingen hebben daarnaast de intentie om samen te werken met organisaties buiten de eigen deelregio (bijlage Analyse, Samenwerking binnen de regio). Uit de aanvragen maken we op dat er nog veel kansen zijn om meer regionale samenwerking te stimuleren. We willen deze samenwerkingen en activiteiten verbreden en verspreiden, en zetten hierop in met ons beleidsprogramma. Daarin trekken we graag samen met u en uw ministerie op.

Doorstroming

Er is een groot aantal nieuwe aanvragers, waarbij het vooral gaat om ontwikkelinstellingen in de deelregio Amsterdam (bijlage Analyse, Aantal aanvragen op functies binnen de BIS). Deze nieuwe brede categorie heeft veel ambitie en energie losgemaakt, vanzelfsprekend ook in de MRA, een regio die in alle domeinen wordt gekenmerkt door de kernwaarden innovatie en ontwikkeling. De grote diversiteit onder deze aanvragers kan worden gezien als een positief gevolg van ons innovatieve cultuurklimaat. Daar komt bij dat ontwikkelplekken mede bedoeld zijn om te bevorderen dat er voldoende doorstroming is bij nieuwe makers en dat relatief nieuwe genres zich duurzaam kunnen bewijzen. De MRA is bij uitstek de regio waar dit bovengemiddeld gebeurt, mede gezien de concentratie van opleidingen en de aanwezigheid van een fijnmazig cultureel ecosysteem, van humuslaag tot volle wasdom.

Internationaal aspect

Uit de aanvragen komt naar voren dat de instellingen in de MRA een grote mate van internationale samenwerking nastreven. Alle aanvragers hebben bij hun activiteiten een internationale dimensie benoemd. Het ontbreken van de directe nabijheid van een buurland vormt geen enkele belemmering voor makers en instellingen om internationaal samen te werken. Op basis van de analyse van de aanvragen is er sprake van samenwerking met meer dan zestig landen (bijlage Analyse, Internationalisering). Hierbij spelen de uitstekende infrastructuur (openbaar vervoer, Schiphol, waterwegen) en de hoofdstedelijke rol van deelregio Amsterdam een grote rol. Uiteraard wordt hierbij voortgebouwd op de lange geschiedenis en reputatie van de deelregio Amsterdam als internationaal centrum voor kunst en cultuur.

Deze internationale oriëntatie hangt eveneens samen met de bijzonder gemengde en internationale samenstelling van de bevolking, de aanwezigheid van hoogwaardige digitale infrastructuur en toonaangevende kennisinstellingen en opleidingsinstituten, en de diversiteit in economische activiteiten, van innovatieve maakindustrie tot gespecialiseerde dienstverlening. In deze context past cultureel aanbod dat internationaal de aandacht trekt en geschikt is om over de grens te presenteren.

Divers aanbod voor een divers publiek

De instellingen in de MRA bieden bewoners en bezoekers uit binnen- en buitenland een grote variatie in disciplines en genres, in schaal van producties en plekken van presentatie, maar vooral in de verhalen en manifestaties rond thema's die mensen in de metropoolregio vandaag bezighouden. Traditie

naast vernieuwing, oud naast nieuw, mainstream naast niche, het valt op dat de aanvragers doorgaans sterk blijken geven van hun plek in het geheel en zich sterk verhouden tot de inwoners om hen heen. Het totaalplaatje levert een breed, toegankelijk aanbod op, waarbij alle schaalgroottes en disciplines goed zijn vertegenwoordigd.

In 2018 hebben we een vijftal hoofddoelstellingen geformuleerd voor het programma Kunst, Cultuur & Erfgoed, te weten Samenwerking, Toegankelijkheid, Cultuur aan de basis (educatie), Ruimte en Erfgoed (*Meer dan de delen*, p.106). Hoewel de artistiek-inhoudelijke focus en het bereik van de aanvragers voor de BIS uit onze regio sterk uiteenloopt, zijn samenwerking en toegankelijkheid twee grote gemeenschappelijke delers. Voor wat betreft deze twee programmalijnen - en ook voor cultuureducatie - bieden de aanvragen vele aanknopingspunten voor versterking binnen de cultuurregio MRA.

Conclusie

Samenvattend kunnen we in de eerste plaats stellen dat de MRA zich onderscheidt als cultuurregio door de hoge concentratie van lokale, nationale en internationale culturele voorzieningen. Specifiek onderscheiden de BIS-aanvragers in de MRA zich door de sterke internationale oriëntatie die samenhangt met de grootstedelijke context waarbinnen deze instellingen opereren. Dit komt tot uiting in activiteiten in en samenwerking met het buitenland. Het is belangrijk dat de Raad voor Cultuur en OCW dit onderkennen en op waarde schatten, zeker gezien de veranderende samenstelling van onze bevolking en de positie van Nederland in de internationale context.

In de tweede plaats blijkt uit de aanvragen dat de regionale oriëntatie van de beoogde BIS-instellingen vooralsnog minder sterk is. Als samenwerkende partners in de MRA zien wij hierin allereerst een opdracht voor onszelf. Net als het Rijk streven we ernaar om de regionale samenwerking een verdere impuls te geven en de BIS regionaal sterker in te bedden. Dit komt tot uiting in de nieuwe beleidsnota's voor 2021-2024, waarin de bestuurlijke partners in de cultuurregio inzetten op meer samenwerking met andere deelregio's. De komende periode bouwen we voort op de stappen die we hierin als MRA de afgelopen jaren hebben gezet. Hierbij rekenen we graag op steun van het Rijk, vanuit het besef dat een sterke landelijke culturele infrastructuur gebaat is bij een stevig regionaal fundament. Vanzelfsprekend spelen ook de instellingen die worden medegefinancierd door de rijks-cultuurfondsen, hier een belangrijke rol bij.

Samenwerking Rijk en cultuurregio

Voor ons was deze reflectie een waardevolle exercitie die ons de komende jaren helpt om de ambities van makers en instellingen beter te ondersteunen met beleid en regelingen die aansluiten op de kansen en belemmeringen die er in onze regio zijn. Een voorbeeld van dergelijk beleid is de Proeftuin Bereikbaarheid & Promotie Cultuur Metropoolregio Amsterdam, door uw ministerie in 2018 mogelijk gemaakt met een bedrag van € 250.000. We gebruiken deze injectie om bezoek te stimuleren aan het unieke, onderscheidende cultuur(historische) aanbod in de regio (buiten de deelregio Amsterdam). Hierbij benutten we onze ov-infrastructuur. Ook vergroten we de regionale cultuurmarketing voor onze inwoners en de (internationale) bezoekers. Tal van partners werken mee om deze proeftuin tot bloei te brengen.

Wij zijn klaar voor de volgende stap, in de vorm van meer proeftuinen dan wel andere samenwerkingen of overeenkomsten. We hopen de komende jaren op meer impulsen vanuit de rijksoverheid voor onze regio, mede gezien het belang van het culturele aanbod voor de bewoners en het toenemend aantal bezoekers uit binnen- en buitenland. Bijvoorbeeld op het gebied van publieksonderzoek waarbij we op initiatief van Amsterdam een samenwerking verkennen met Rotterdam, Den Haag en Utrecht, en hierin graag met u optrekken.

In *Meer dan de delen* hebben we de ambitie uitgesproken om juist die grote rijkdom van de regio beter te ontsluiten voor meer bewoners en bezoekers. Als Rijk en regio samen optrekken, zoals al veel gebeurt op diverse beleidsterreinen in de MRA, valt er ook voor kunst, cultuur en erfgoed een wereld te winnen. Het uiteindelijke doel is een basisinfrastructuur die zowel recht doet aan de cultuurkracht van onze sterke tradities als aan de innovatiekracht van de diversiteit in de MRA.

Met vriendelijke groet,

Bestuurlijke trekkers MRA-programma Kunst, Cultuur & Erfgoed
Metropoolregio Amsterdam

Touria Meliani, wethouder Kunst en Cultuur, gemeente Amsterdam

Zita Pels, gedeputeerde Cultuur en erfgoed, provincie Noord-Holland

